

their combination. The main problem of the linguistic signs description as part of linguistic competence is one's full multi-aspect representation in the communicative-functional paradigm for the development of basic research and for applied purposes. In this article author briefly outlines the elements of the two paradigmatic aspects of the Russian word submission (semantic and formal), without touching (because of the article opportunity) the third syntagmatic aspect (valence).

Key words: communicative-functional approach, linguistic competence, the Russian language, the word, semanteme, grammeme, syntaxeme, morpheme.

УДК 811.161.2 + 81'366.54

Мирослава Зінько

ПРИЙМЕНИКОВО-ВІДМІНКОВІ ФОРМИ ЗІ ЗНАЧЕННЯМ МЕТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

(на матеріалі первинних прийменників зі Словника української мови в 11-ти томах і Словника українських прийменників)

У статті йдеться про прийменниково-відмінкові форми із первинними власне-прийменниками на позначення семантики мети в сучасній українській мові. Окрім аналізу мовних одиниць, яких зафіксовано частотне вживання, висвітлено й ті одиниці, побутування яких свідчить про втрату ними семантики цілі й перехід до синтаксичних архаїзмів. Серед найбільш продуктивних прийменниково-відмінкових форм із первинними власне-прийменниками виділено сполуки «для + р. в.», «на + з. в.», «заради + р. в.», «по + з. в.». Значно менший діапазон побутування зафіксовано таких форм, як «до + р. в.», «під + з. в.», «про + з. в.», що свідчить про їхню цільову десемантизацію й певну стилістичну маркованість. Здійснено порівняльну вибірку словникових статей про первинні прийменники на позначення цілі на матеріалі Словника української мови в 11-ти томах (1970–1980) і Словника українських прийменників (2007). На основі цього матеріалу проаналізовано зміни у вжитку поодиноких прийменників мети (як продуктивних, так і архаїчних прийменниково-відмінкових форм на позначення цільової семантики).

Ключові слова: мета, ціль, прийменниково-відмінкова форма, первинний прийменник, власне-прийменник.

Постановка наукової проблеми та її значення. На сьогодні в граматичних дослідженнях важливе місце посідає семантика мовних одиниць. Такі наукові пошуки стосуються функціональної граматики,

яка розглядає в єдиній системі засоби, що належать до різних ярусів мови, але об'єднані на основі спільності їхніх семантичних функцій. Дослідження окремих обставинних значень – причини, умови, наслідку, способу дії – є перспективними в сучасному мовознавстві. Одним із таких семантико-граматичних значень є «мета». На сьогодні в українському мовознавстві існує потреба комплексно дослідити семантику мети на різних мовних рівнях, зокрема на рівні простого речення в прийменниково-відмінкових формах первинних і вторинних прийменників.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Питання загальнотеоретичних, теоретично-прикладних і прикладних аспектів сучасної прийменникової системи, шляхів їхнього поновлення і статусу в граматичній системі досліджували українські вчені І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, М. Я. Плющ, І. К. Кучеренко, А. П. Загнітко, І. Г. Данилюк, Г. В. Ситар. Проблему дослідження синтаксичної семантики в українському мовознавстві порушують І. Р. Вихованець, А. П. Загнітко, К. Г. Городенська, Н. В. Гуйванюк, М. В. Мірченко, М. І. Калько, Н. Л. Іваницька, С. О. Соколова. Серед дослідників категорійного значення мети – вчені Н. В. Гуйванюк, Т. В. Радзієвська, Н. Д. Арутюнова, Л. В. Чистохвалова, О. В. Степанюк.

Мета статті полягає в аналізі прийменниково-відмінкових форм первинних прийменників сучасної української мови зі значенням мети й поширеності кожної прийменниково-відмінкової сполуки як вияву функціонально-семантичної категорії мети. Реалізація мети полягає в розв'язанні таких **завдань**:

- виділити семантичні ознаки прийменників мети;
- з'ясувати вичерпний перелік первинних прийменників, що в поєднанні з відповідним відмінком відтворюють семантику мети в сучасній українській мові;
- подати аналіз кожної прийменниково-відмінкової сполуки в напрямку від найбільш поширених до найменш відтворюваних у сучасній українській мові.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Прийменниково-іменникові форми з цільовим значенням складають логічні прийменники, які протиставляються за семантичною ознакою контактність-дистантність, що модифікується в них в ознаку одночасності-різночасності, і форми непрямих відмінків іменників [2, с. 340], зокрема *для + р. в., на + з. в., задля + р. в.,*

заради + р. в., ради + р. в., по + з. в., в + з. в., з метою + р. в., під + з. в., в ім'я + р. в., про + з. в., на предмет + р. в.

Цільові прийменники поділяють на дві підгрупи [2, с. 341]: 1) прийменники, що виражають відношення власне мети: *для, на, з метою, на предмет, під, по, за, в (телефонувати для зустрічі, скликати на збори, читати з метою аналізу, говорити на предмет дискусії, знайти землю під будівництво, іти по хліб, боротися за щастя, прямувати до бабусі в гості)*; 2) прийменники, що надають значенню мети відтінку присвяти, пожертви: *задля, ради, заради, в ім'я (протестувати задля справедливості, змовчати ради спокою, працювати заради дітей, закликати до порозуміння в ім'я миру)*. Дослідниця Н. В. Гуйванюк розширює цю класифікацію [3, с. 149] третьою підгрупою – формами зі значенням мети руху: *по, на, з (вертатися по окуляри, вирушати на полювання, прибув із прагненням заробити)*.

За класифікацією М. Й. Конюшкевич [4, с. 11] прийменники поділяються на:

- 1) власне-прийменники (*у, в, на*);
- 2) слова, вжиті у значенні прийменників (*з метою, на здобуття*);
- 3) слова, що постають у функції прийменників (*у виправдання, під покриття*);
- 4) слова, що виступають прийменниками за аналогією (*на заміну, на відстань від... до*).

Серед прийменниково-відмінкових форм із первинними власне-прийменниками основним за поширенням вважаємо поєднання **родового** відмінка іменника з прийменником «**для**». Словник української мови в 11-ти томах подає таке тлумачення прийменника *для*: «**Для, прийм., з р. в. 2.** Указує, з якою метою здійснюється, відбувається що-небудь» [5, Т. 2, с. 313]. Напр., *Та для підняття духу до нас прибилась жінка на ім'я Надія...* (Г. Крук); – *Він перетворює на добряка зле маленьке вовчєня, – і співаю для ілюстрації пісеньку* (А. Бондар); *Десять років опиратись спокусі одного прекрасного рання грюкнути дверима, о, як грюкнути дверима! і ще раз – для певності – на всі чотири незагороджені сторони світу* (Г. Крук); *Бамбетель – лавка-ліжко, яка розсувається для снання та складається для сидіння* (С. Андрухович). У Словнику українських прийменників знаходимо такий функційний вияв цього прийменника: «**Для – перв.: з р. в.: прийм.: а) ціл.**» [4, с. 67], напр., *Вони бували разом у Бібрінга вже багацько разів, довго сиділи в підвалах, тримаючи знімок над*

парами нагрітої ртуті, використовуючи для закріплення зображення сіль, і приносили звінти Феліксові знімки (С. Андрухович); То – Сон-Шевченко, виснений століттям для пробудіння всіх синів й століть (М. Вінграновський). Прийменниково-іменникова сполука може бути підсилена частками: видільними «саме» (Я рефлекторно потягнувся за металевою гривнею, яку завжди тримаю напихваті – саме для таких випадків (А. Бондар), вірогідними «ніби» (Можна буде весь дім загатити ляльками – без найменшої небезпеки для своєї поваги: все це було б ніби для втіхи молодшої сестрички (І. Вільде), заперечними «не» (Хто падає, за ним не тужать, бо срібло сліз не для розтрати (Б.-І. Антонич). Сюди ж зараховуємо сполучення слів «для годиться»: Прилетіла весна на рябому коні, снігу сорок лопат привезла для годиться (М. Вінграновський). Прийменниково-відмінкове поєднання «для» + родовий відмінок може співвідноситися з неповним реченням, напр., ...власник зазвичай сидить за прилавком, наполовину схований за великим скляним слоїком, де в спирті зависли великі страшні комахи з закрученими хвостами («Для розваги клієнтів», – пояснює Гальперн; але й справді – спробуй очі від них відліпи, поки крамар уже запаковує та лічить тобі те, що ти й не збиралася брати) (С. Андрухович).

Поширеним поєднанням для вираження семантики мети є сполука прийменника «на» + **знахідний** відмінок іменника. У конструкції «на + знахідний» мети вживаються іменники із значенням назви дії або стану в дієслівних словосполученнях, де опорні дієслова виражають спрямований рух [1, с. 65], напр., Відомо лише, що дід Василь подався на заробітки до Америки (А. Бондар); За часів Брежньєва на екскурсію до НДР прибула група радянських професорів (А. Бондар). У Словнику української мови в 11-ти томах знаходимо таке визначення прийменника *на*: «**На**, *прийм.* Сполучення з *на* виражають [зокрема] відношення мети. 19. *із з. в.* Уживається при позначенні мети, з якою відбувається дія // Уживається при вказівці на емоційну оцінку якоїсь дії, явища // Уживається при вказівці на призначення особи або предмета // Уживається при вказівці на конкретне призначення якоїсь дії // Уживається при вказівці на виявлення глибокої пошани до когонебудь, відданості якійсь справі (значення прийменника *на* близьке до значення прийменника *в*) // Уживається при позначенні заперечення чого-небудь перед словами «чорт», «біс», «дідько» і т. ін. (у знач. *навіщо*, *для чого*) // Уживається при позначенні предмета, для якого

щось призначається [5, Т. 5, с. 9]. Напр., *Вона просить дозволу взяти на виховання дівчинку-сирітку* (О. Іваненко); *Два прегарні олеандри, дешево, на продаж* (С. Андрухович); *Під тихий вечір, як вітер хмари пожене на сон...* (Б.-І. Антонич); *На вулиці підніс угору вітер на привітання дня пилюки бовдур, немовби капелюх із голови* (Б.-І. Антонич); *Ось, візьміть від мене на пам'ять рибку* (А. Бондар); *На біса здалась мені та балаканина, але відверто відбиватись від гурту було й незручно і – непотрібно в моїм становищі* (І. Вільде). Словник українських прийменників подає таку функційну характеристику цього прийменника: «**На** – перв.: 1) зі з. в.: прийм.: 2) ціл.» [4, с. 166], напр., *Причалив човен сонця в пристань – у вікно на дубі – і кинув на прощання сім червоних весел* (Б.-І. Антонич); *Там у тебе на пальто мені відкладено?* (О. Іваненко); *...спогади про село, в якому я народився [...], в якому жили мої батьки до того, як вирушити на пошуки кращого життя в далекі світи* (С. Андрухович); *Їжте на здоров'я, люди добрі!* (О. Іваненко). Іноді таку сполуку слів може підсилювати вірогідна частка «мов» – *Вуйко Федір мов на глум повчав ще мене* (І. Вільде), «як» – *Аж ось наш тризуб готовий, і до нього, як на прощу, ходять сусіди* (А. Бондар); *А тоді йшов за Петром у майстерню чи до саду, як на роботу* (С. Андрухович).

Виразником значень мети виступає сполука «прийменник «заради» + родовий відмінок іменника». У Словнику української мови в 11-ти томах знаходимо таке визначення цього прийменника: «**Заради**, прийм., з р. в. 1. Уживається при вказуванні на мету дії [5, Т. 3, с. 286]. Напр., *Але ж, отче, невже навіть заради мого здоров'я не вип'єте одного келиха?* (С. Андрухович). За Словником українських прийменників, «**Заради** – перв.: з р. в.: прийм. в) ціл.» [4, с. 140], напр., *Мені цікаво, чи виникали в цих людей думки повернути назад [...] заради вживання?* (А. Бондар). Щоб вказати на заперечення мети, вживаємо заперечну частку *не*: *Проте жіночка робить це [продає вживані книги] не заради наживи* – вона любить побалакати (А. Бондар).

Серед первинних прийменників маємо й варіативну форму прийменника *заради* – *ради*. Словник українських прийменників фіксує таке його вживання: «**Ради** – перв.: з р. в.: прийм.: а) ціл.» [4, с. 291], напр., *Працювати ради куска хліба* (3 розмови). У Словнику української мови в 11-ти томах знаходимо фразеологізовану сполуку з прийменником *ради* на позначення цільового значення: «**Чого ради** – навіщо» [5, Т. 8, с. 427], напр., *Чого це ради я вам допомагатиму?* (3 розмови).

Еквівалентною сполукою до попередніх є поєднання «прийменник **«по»** + **знахідний** відмінок іменника». За Словником української мови в 11-ти томах, **«По, прийм., з м. і з. в.** Сполучення з прийм. *по* виражають [зокрема] відношення мети. 35. *з місц. в., розм.* Уживається при вказуванні на мету виконання дії, призначення чого-небудь [5, Т. 6, с. 604], напр., *Усі вони потайки зловтішаються, бо знають, що скоро по тата прийдуть* (А. Бондар); *Коли я нині рано-вранці зібралася по рибу, дощ нарешті вишух* (С. Андрухович). Словник українських прийменників фіксує два відтінки значення мети цього прийменника: **«По – перв.: 1) зі з. в.: прийм.: б) ціл.»** [4, с. 257], напр., *Поїдемо удвоє по закляте руно* (Б.-І. Антонич); **є) ціл.: розм.:** [4, с. 258], напр., *Ми прийшли до нього по ділу* (3 розмови). Таке поєднання має об'єктно-цільове значення; роль опорних слів дієслівних словосполучень виконують дієслова руху, залежний іменник означає назви конкретних предметів [1, с. 99].

Виразником семантики цілі на рівні простого речення є також неморфологізована обставина, виражена прийменником **«за»** + форма **знахідного** або **орудного** відмінка іменника. У Словнику української мови в 11-ти томах знаходимо таке його тлумачення: **«За, прийм.** Сполучення з *за* виражають [зокрема] відношення мети. 13. *із з. і о. в.* Уживається при вказуванні на мету дії» [5, Т. 3, с. 11]. У Словнику українських прийменників натомість зафіксовано лише поєднання цього прийменника у відповідному значенні із знахідним відмінком: **«За – перв.: 2) зі з. в.: прийм.: д) ціл.»** [4, с. 109]. Напр., *Востанне уста цілував, мав знов їхати в подорож, за щастя нив* (Б.-І. Антонич); *Подалі від лінії фронту, яка ніколи не буває прямою, як горизонт, а вже краще сказати – ламаною, як мова на окупованій території, як кардіограма твого серця, яке все ще б'ється саме зі собою за право не битися* (Г. Крук); *Вони [продавці] знають, за чим я прийшов* (А. Бондар). Такі відношення можуть бути заперечними: *Використовував він її [скрипку] не за призначенням, граючи легковажні польки й мазурки, вальси і кадрили, українські народні пісні та радянські революційні балади* (А. Бондар). «За + орудний відмінок» має менший діапазон побутування порівняно з його еквівалентною конструкцією «по + знахідний відмінок», оскільки в деяких випадках цільова функція прийменника *за* з орудним відмінком стикається з функцією вказівки на напрям руху щодо рухомого предмета, викликаючи двозначності [1, с. 99–100]: *Хай іде по воду – Хай іде за водою* (3 розмови).

Значення мети виражає і прийменниково-відмінкова форма «з» + **орудний відмінок**. У Словнику української мови знаходимо таке тлумачення цього прийменника: «З², із, зі, рідко зо, *прийм.*, з *род.*, з. і о. в. Сполучення з *прийм.* з, із, зі виражають [зокрема] відношення мети. 13. з о. в. Уживається при вказуванні на мету дії» [5, Т. 3, с. 7]. Напр., *Війт з своїми посіпаками зганяв людей перед громадську канцелярію, бо з «українського комітету» мав приїхати хтось в село з промовою (І. Вільде).* За Словником українських прийменників, «З – *перв.: з) з о. в.: прийм.: г) ціл.*» [4, с. 71], напр., *Отець Йосиф розповідав повагом, як вони з владикою Шептицьким їздили з апостольською місією до косівських гуцулів (С. Андрухович).*

Непоширеного вжитку набула прийменниково-відмінкова сполука «під» + **знахідний відмінок**. У Словнику української мови в 11-ти томах подано таке тлумачення цього прийменника: «Під², *прийм.*, із *особ. займ. о. в. одн. піді, підо.* Сполучення з *прийм.* під виражають [зокрема] відношення мети: 13. із з. в. Уживається при вказуванні на мету дії // Уживається при вказуванні на мету використання або призначення предмета, особи» [5, Т. 6, с. 391]. Напр., *Молоді підійшли під батьківське благословення (3 розмови); Здано землю під новий житловий масив (3 розмови).* У Словнику українських прийменників знаходимо такий вияв прийменника *під*: «Під – *перв.: 1) зі з. в.: прийм.: б) ціл.; е) ціл.*» [4, с. 235], напр., *Об'єкт будівництва взятий під охорону (3 розмови); Цей австрійський приватний будинок за радянських часів віддали під школу (3 розмови).*

До синтаксичних архаїзмів зараховуємо також сполуку «до» + **родовий відмінок** мети. Словник української мови в 11-ти томах подає таке тлумачення цього прийменника: «До¹, *прийм.*, з *р. в.* Сполучення з *до* виражають [зокрема] відношення мети. 13. Уживається при означенні мети, спонукання до якої-небудь дії [5, Т. 2, с. 316]. Напр., *У мандрівці на третій день стало бракувати води до пиття (3 розмови).* Натомість Словник українських прийменників цільового значення прийменника *до* не фіксує.

Синонімічною сполукою до попередніх варіантів є поєднання «прийменник «*задля*» + **родовий відмінок іменника**». У Словнику української мови в 11-ти томах знаходимо таке тлумачення цього прийменника: «*Задля, прийм.*, з *р. в., розм.* Сполучення з *задля* виражають [зокрема] відношення мети. 3. Уживається при визначенні мети дії // Уживається при вказуванні на предмет, призначений для чого-небудь [5, Т. 3, с. 111]. Напр., *Звечора наготували дров задля вогнища (3 розмови).* У Словнику українських прийменників подано

такий функціональний вияв цього прийменника: «**Задля** – *перв.: з р. в.: прийм.: б) ціл.*» [4, с. 139].

Поєднання прийменника «**в**» із *знахідним* відмінком становить нечисельний вияв у вираженні відношень мети в сучасній літературній мові. За Словником української мови в 11-ти томах, «**В**, *прийм. 33. із з. в.* Уживається при означенні того, ради чого, з якою метою здійснюється або існує що-небудь» [5, Т. 1, с. 273]. У Словнику українських прийменників подано таку його характеристику: «**В** – *перв.: 2) зі з. в.: прийм. е) ціл.*» [4, с. 30], напр.: *Міжзірний волокито та бродяго, в безкраю безвість пущений в крутіж, – сліпучий, ярий стежу, що гориш на вежі світу полум'яним стягом* (Б.-І. Антонич); *Я їхав до Кам'яця, в гості до своїх батьків, або, як досі кажуть деякі мої друзі, – «додому»* (А. Бондар).

До прийменника *в* маємо ще варіативний його вияв – прийменник *у*. За Словником українських прийменників, «**У** – *перв.: 2) зі з. в.: прийм. е) ціл.*» [4, с. 308–309], напр., *Адвокат [...] у відповідь розповідає історію, почуту від колеги* (С. Андрухович); *На Петра і Павла [...] всі з'їздилися до нас у гості* (О. Іваненко).

Трапляється варіативна форма цього прийменника на позначення урочистого маркування. «**Во** – *див. В: перв.: 1) зі з. в.: прийм.: а) ціл.: уроч.*» [4, с. 58], напр., *Скільки людей кістьми полягло, висушуючи ці болота, скільки намордувалося на цих казкових спорудах, що зводилися во славу всевладного імператора, во славу його вельмож* (О. Іваненко).

Периферію морфолого-синтаксичних варіантів цільових лексем становить прийменниково-іменникова форма «**про**» + *знахідний* відмінок, що в сучасній українській літературній мові функціонує не як продуктивна конструкція, а як синтаксичний архаїзм. Опорні дієслова не мають обмежень щодо лексичного складу, а залежний член словосполучення є застиглим зворотом типу *про всяк випадок, про людське око, про запас* [1, с. 104]. Словник української мови в 11-ти томах подає таке його тлумачення: «**Про**, *прийм., із з. в.* Сполучення з *про* виражають [зокрема] відношення мети. 3. Уживається при вказуванні на мету дії [5, Т. 8, с. 110]: *У нашій країні добре мати цю думку [про еміграцію. – М. 3.] про всяк випадок* (А. Бондар).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Значення мети в сучасній українській мові засвідчене великою кількістю засобів вираження серед прийменниково-відмінкових форм із первинними власне-прийменниками, що дозволяє говорити про непериферійний вияв такої неморфологізованої обставини мети в простому речен-

ні з-поміж інших засобів вираження. Словник української мови в 11-ти томах (1970–1980) і Словник українських прийменників (2007) фіксують певні зміни у вжитку поодиноких прийменників мети, продуктивні та архаїчні прийменниково-відмінкові форми на позначення цільової семантики. В аспекті аналізу категорії мети видається перспективним дослідження в структурі простого речення одиниць із цільовим значенням, що утворюються вторинними прийменниками в поєднанні з певними відмінковими формами.

Література

1. Вихованець І. Р. Синтаксис знахідного відмінка в сучасній українській літературній мові / І. Р. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1971. – 120 с.
2. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови / І. Вихованець, К. Городенська ; за ред. І. Вихованця. – К. : Пульсари, 2004. – 400 с.
3. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць / Н. В. Гуйванюк. – Чернівці : Рута, 1999. – 336 с.
4. Словник українських прийменників. Сучасна українська мова / А. П. Загнітко, І. Г. Данилюк, Г. В. Ситар, І. А. Щукіна. – Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2007. – 416 с.
5. Словник української мови. В 11 т. – К. : [б. в.], 1970–1980.

References

1. Vykhovanets I. R. Syntaksys znakhidnoho vidminka v suchasni ukrainiskii literaturnii movi / I. R. Vykhovanets. – K. : Nauk. dumka, 1971. – 120 s.
2. Vykhovanets I. R. Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy: Akademichna hramatyka ukrainskoi movy / I. Vykhovanets, K. Horodenska ; za red. I. Vykhovantsia. – K. : Pulsary, 2004. – 400 s.
3. Huivaniuk N. V. Formalno-semantychni spivvidnoshennia v systemi syntaksychnykh odynyts / N. V. Huivaniuk. – Chernivtsi : Ruta, 1999. – 336 s.
4. Slovnyk ukrainskykh pryimennykiv. Suchasna ukrainska mova / A. P. Zahnitko, I. H. Danyliuk, H. V. Sytar, I. A. Shchukina. – Donetsk : TOV VKF «BAO», 2007. – 416 s.
5. Slovnyk ukrainskoi movy. V 11 t. – K., 1970–1980.

Зинько Мирослава. Предложно-падежные формы со значением цели в современном украинском языке (по материалам первичных предлогов из Словаря украинского языка в 11-ти томах и Словаря украинских предлогов). В статье идет речь о предложно-падежных формах с первичными собственно-предлогами для обозначения семантики цели в современном украинском языке. Кроме анализа языковых единиц, частотное употребление которых зафиксировано, рассматриваются и те единицы, употребление которых свидетельствует об утрате ими семантики цели и переходе к синтаксическим архаизмам. Среди наиболее продуктивных предложно-падежных форм с первичными собственно-предлогами выделено соединения «для + род. п.», «на + вин. п.», «ради + род. п.», «по + вин. п.». Зафиксировано значительно меньший диапазон

употребления таких форм, как «до + род. п.», «под + вин. п.», «про + вин. п.», что свидетельствует об их целевой десемантизации и определенной стилистической маркованности. Осуществлена сравнительная выборка словарных статей о первичных предлогах для обозначения цели по материалам Словаря украинского языка в 11-ти томах (1970–1980) и Словаря украинских предлогов (2007). На основе этого материала проанализированы изменения в употреблении отдельных предлогов цели (как продуктивных, так и архаичных предложно-падежных форм для обозначения целевой семантики).

Ключевые слова: цель, предложно-падежная форма, первичный предлог, собственно-предлог.

Zinko Myroslava. Prepositional-Case Forms with the Meaning of Purpose in Modern Ukrainian Language (Based on the Material of Primary Prepositions from the Ukrainian Language Dictionary in 11 Volumes and the Ukrainian Prepositions Dictionary). The article refers to the prepositional-case forms with primary self-prepositions to describe the semantics of purpose in modern Ukrainian language. In addition to the analysis of linguistic units, which using is frequently fixed, it is spoken about those units, using of which indicates to the loss of semantics of purpose and transition to syntactic archaisms. Among the most productive prepositional-case forms of primary self-prepositions it is spoken about compounds «для + р. в.», «на + з. в.», «заради + р. в.», «по + з. в.». It is fixed much smaller range of using such forms like «до + р. в.», «під + з. в.», «про + з. в.», indicating to their purpose desemantization and certain stylistic marking. It is made the comparative sample of dictionary articles about the primary prepositions with the meaning of purpose based on the material of Ukrainian language dictionary in 11 volumes (1970–1980) and the Ukrainian Prepositions Dictionary (2007). Basing on this material it is analyzed changes in using of single prepositions of purpose (both productive and archaic prepositional-case forms to indicate the purpose semantics).

Key words: purpose, goal, prepositional-case forms, the primary preposition, self-preposition.

УДК 398.838(=111+=161.1+=161.2)

Наталія Івлюшкіна

МОВНИЙ ОБРАЗ ДІВЧИНИ В ТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКИХ, РОСІЙСЬКИХ ТА БРИТАНСЬКИХ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ

Статтю присвячено дослідженню лексем, які є засобами експлікації мовного образу дівчини як одного з компонентів української, російської та британської мовних картин світу у фольклорних текстах. На основі аналізованого матеріалу виявлено й описано мовні засоби вираження найважливіших характе-